

Correctievoorschrift VWO

2025

tijdvak 1

Fries

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Aanleveren scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 3.21, 3.24 en 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende aspecten van de artikelen 3.21 t/m 3.25 van het Uitvoeringsbesluit WVO 2020 van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de directeur van de school van de gecommiteerde toekomen. Deze stelt het ter hand aan de gecommiteerde.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het behaalde aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke corrector aanwijzen. De beoordeling van deze derde corrector komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met correctievoorschrift. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Als het antwoord op een andere manier is gegeven, maar onomstotelijk vaststaat dat het juist is, dan moet dit antwoord ook goed gerekend worden. Voor het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommitteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB1 *T.a.v. de status van het correctievoorschrift:*

Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.

NB2 *T.a.v. het verkeer tussen examinerator en gecommiteerde (eerste en tweede corrector):*
Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht. Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten. Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht. Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 *T.a.v. aanvullingen op het correctievoorschrift:*

Er zijn twee redenen voor een aanvulling op het correctievoorschrift: verduidelijking en een fout.

Verduidelijking

Het correctievoorschrift is vóór de afname opgesteld. Na de afname blijkt pas welke antwoorden kandidaten geven. Vragen en reacties die via het Examenloket bij de Toets- en Examenlijn binnenkomen, kunnen duidelijk maken dat het correctievoorschrift niet voldoende recht doet aan door kandidaten gegeven antwoorden. Een aanvulling op het correctievoorschrift kan dan alsnog duidelijkheid bieden.

Een fout

Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een fout bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.

Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt door middel van een mailing vanuit Examenblad.nl bekendgemaakt. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

- Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
en/of
- Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden Wolf-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.

Dit laatste gebeurt alleen als de aanvulling luidt dat voor een vraag alle scorepunten moeten worden toegekend.

Als een onvolkomenheid op een dusdanig laat tijdstip geconstateerd wordt dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt, houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

1 Tekst met vragen

- 1.1 Antwoorden op open vragen mogen in het Fries of in het Nederlands gegeven worden.
- 1.2 Citeervragen moeten in het Fries beantwoord worden.
- 1.3 Bij de beoordeling van antwoorden op open vragen worden, gelet op de aard van de opgaven, geen punten afgetrokken voor spelfouten. Voor idiomatische en grammaticale oneffenheden geldt hetzelfde, tenzij het antwoord er minder juist of zelfs fout door wordt.
- 1.4 Voor alle open vragen met een maximum aantal woorden geldt: indien een kandidaat een vraag herhaalt alvorens hij/zij tot een antwoord komt, worden de woorden tot aan het eigenlijke antwoord (conform het beoordelingsmodel) niet meegeteld.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Tekst 1 Hiel de wrâld yn dyn memmetaal

1 D

2 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

- It Hokkyn kin al yn it Ingelsk oerset wurde oan de hân fan spraakoersetting (r. 21-26), / Hokkyn oersette is al realiteit (r. 21-26),
- mar by it foarbyld fan de twa Keniaanske talen giet it om in fisioen. (r. 29-35)

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als beide antwoordelementen goed zijn.

3 B

4 C

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 1

- “Dat komt ... wei ferbetterje.” (r. 56-60)
- “Dy LLM’s ... gedichten skriuwe.” (r. 81-86)

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als beide citaten goed zijn.

6 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Emergence is it ferskynsel dat LLM’s út harrensels dingen leare dêr’t se net op trind binne. (r. 99-101)

of

Emergence betsjut dat it selslearend is. (r. 99-101)

7 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

AI kin krekt as it minsklik brein in hiel soad ferskillende taken (selsstannich) útfiere. (r. 115-120)

8 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

	Tekoartkomming	Gefolch
Alinea 9	Se binne ûntrochsichtich en ûnkontrolearder. (r. 121-123)	Se reprodusearje foaroardielen. (r. 123 en 124) of Foarkar foar ‘manlike’ taal (en froulju waarden op efterstân steld). (r. 132-135)
Alinea 10	Spraakwerkenning wurket minder foar útspraken dy’t ôfwike fan de noarm. (r. 141-144)	misklassifikaasje / net begrepen wurde / útfiltre wurde (r. 146 en 147)

indien vier elementen goed

3

indien drie elementen goed

2

indien twee elementen goed

1

indien minder dan twee elementen goed

0

Vraag	Antwoord	Scores
9	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: – <i>fake news</i> (r. 159 en 160) – ûnkrektichheden (yn it nijs) (r. 160 en 161) <i>Opmerking</i> <i>Het scorepunt alleen toekennen als beide antwoordelementen goed zijn.</i>	
10	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: – De maatskippij/mienskip moat ynfloed hawwe op de ûntwikkelingen fan AI. (r. 187-190) – Der moatte easken steld wurde oan hoe't LLM's traint wurde. (r. 192-196) <i>Opmerking</i> <i>Het scorepunt alleen toekennen als beide antwoordelementen goed zijn.</i>	
11	maximumscore 1 De kern van een goed antwoord is: It fisioen mei twa praters fan Afrikaanske net-skreaune minderheidstalen dy't mei-inoar prate kinne troch in (universele) spraakoersetter. (r. 29-35)	
12	A	
13	maximumscore 2 (alinea's) 5, 9, 10, 11 en 12 indien vijf antwoorden goed indien vier antwoorden goed indien minder dan vier antwoorden goed	2 1 0

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

14 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Ja, de auteur beskriuwt yn de tekst dat der ek negative kanten oan selslearende taalmodellen sitte. (alineas 9, 10 en 11)

of

Ja, it kinne ûntrochsichtige en ûnkontroleerbare masinen wurde.

(r. 121-123)

of

Ja, it kinne masinen wurde dy't foaroardielen reprodusearje (r. 123 en 124)

Opmerkingen

Andere voorbeelden van vooroordelen die in de tekst genoemd worden, mogen ook goedgerekend worden.

Het scorepunt alleen toekennen als het antwoord 'ja' en de motivatie beide goed zijn.

15 maximumscore 1

nee

16 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Datst (yn de takomst) mei elkenien op de wrâld yn dyn eigen taal prate kinst.

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als uit het antwoord blijkt dat het om mondeling taalgebruik gaat.

17 B

Tekst 2 Jou it Fryske ferline takomst

18 A

19 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

“soks” yn rigel 11 ferwiist nei dat de mienskip bestearsrjocht krijt (r. 10)

20 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

“soks” yn rigel 19 ferwiist nei “de minske witte wol wêr't hy of sy weikomt (wat him of har foarme hat en hoe't it lânskip dêr't hy of sy yn wennet foarme is)” (r. 16-19)

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

21 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

Omdat de Nederlânske identiteit eat is dat Nederlanners net fan natuere hawwe. (r. 22-24)

of

Omdat de steat pas fan de ein fan de 18de iuw ôf foarme is. (r. 26 en 27)

22 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

It doel is it smeien fan (in mienskiplik gefoel fan) in nasjonale identiteit. (r. 39-45)

Opmerking

Een antwoord met de strekking 'It fertellen fan in ferhaal' mag niet goedgeerekend worden.

23 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- De iene kant is dat dermei oanjûn waard dat Fryslân in oar plak ynnimt as oare gewesten. (r. 61-64)

1

- De oare kant is dat it wurd 'minderheid' inkeld negative konnotaasjes hat. (r. 71-73)

of

De oare kant is dat de minderheden dan as lyts en ynferieur sjoen wurde kinne. (r. 72-75)

of

De oare kant is dat de minderheid kwetsber is yn it bywêzen fan de mearderheid. (r. 77-82)

1

24 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord is:

(It gefolch dêrfan is) dat de minderheid kwetsber is yn relaasje ta in machtige en legitieme mearderheid. (r. 77-82)

of

(It gefolch dêrfan is) dat de minderheid him sels ek sjocht/fielt as apart / as minderheid. (r. 98-100)

of

(It gefolch dêrfan is) dat de byldfoarming negatyf útpakt foar de minderheid en posityf foar de mearderheid.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

25 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Minderheden hiene te krijen mei ekonomyske efterstelling. (r. 111-117)
- Minderheden hiene te krijen mei diskriminaasje. (r. 111-117)
- Minderheden hiene te krijen mei in negative assimilaasjepolityk. (r. 111-117)
- Minderheden hiene te krijen mei dat it oars wêzen sjoen waard as in bedriging foar de ienheid fan de naasjesteat. (r. 111-117)

indien vier antwoorden goed	2
indien drie antwoorden goed	1
indien minder dan drie antwoorden goed	0

26 maximumscore 1

De kern van in goed antwoord is:

- Der wurdt net in definysje jûn,
- omdat der allinnich in foarbyld (fan negative assimilaasje) jûn wurdt.

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen als het antwoord 'niet' en de uitleg beide goed zijn.

27 A

28 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is:

- Fryslân hat gjin plak yn de basisstof fan it skiednisûnderwiis. (r. 151-158)
- Fryslân wurdt minimaal (en inkeld negatyf) neamd yn de NTR-searje/*Het Verhaal van Nederland*. (r. 158-161)
- Yn it Archeon(museum) wurdt de relaasje tusken Doarestêd en Magna Frisia/de Fryske skiednis net lein. (r. 173-184)

indien drie antwoorden goed	2
indien twee antwoorden goed	1
indien minder dan twee antwoorden goed	0

29 maximumscore 1

(alinea) 6

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

30 maximumscore 3

De kern van een goed antwoord is:

- de histoaryske mienskip / de Friezen sels / de Fryske mienskip (r. 215 en 216)
- de steat (r. 242)
- skoallen (r. 253) / ûnderwiis
- politike ynstellingen (r. 253 en 254)/de polityk
- maatskiplike ynstellingen (r. 254)
- de hiele (Nederlânske) mienskip (r. 256-258)

indien zes antwoorden goed	3
indien vijf antwoorden goed	2
indien vier antwoorden goed	1
indien minder dan vier antwoorden goed	0

31 C

32 maximumscore 1

“Wy sille ... ús ferhaal.” (r. 250-252)

33 D

34 D

5 Aanleveren scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examiner in de applicatie Wolf. Cito gebruikt deze gegevens voor de analyse van de examens.

Om de gegevens voor dit doel met Cito uit te wisselen dient u ze uiterlijk op 2 juni te accorderen.

Ook na 2 juni kunt u nog tot en met 11 juni gegevens voor Cito accorderen. Deze gegevens worden niet meer meegenomen in de hierboven genoemde analyses, maar worden wel meegenomen bij het genereren van de groepsrapportage.

Na accordering voor Cito kunt u in Wolf de gegevens nog wijzigen om ze vervolgens vrij te geven voor het overleg met de externe corrector. Deze optie is relevant als u Wolf ook gebruikt voor uitwisseling van de gegevens met de externe corrector.

tweede tijdvak

Ook in het tweede tijdvak wordt de normering mede gebaseerd op door kandidaten behaalde scores. Wissel te zijner tijd ook voor al uw tweede-tijdvak-kandidaten de scores uit met Cito via Wolf. Dit geldt **niet** voor de aangewezen vakken.

6 Bronvermeldingen

tekst 1 Colin van Heezik, NRC, 5 december 2022

tekst 2 Willem Schoorstra in opdracht van Arcadia, www.arcadia.frl, 23 juli 2022